tantum, qui ſolus integrum dominium ac ius in ea re haberet; eaque de cauſa nulla iniuria ex eo fit domino rei, vnde damnum timetur, quòd multis cauere illo modo debeat. Ita habetur. l. prætoris. §. ſi & dominus. ff. de dam. infect. Quod autem in eo. §. dicitur de proprietario & vſufructuario, ſimiliter eſt intelligendum de quibuſcunque alijs, qui ius in ea re habent, vnde damnum ipſis poteſt prouenire, ſimulque omnes caueri ſibi petunt. Vnde l. inter quos. §. damni infecti dicitur, cauendum eſſe proprietario & vſufructuario, & l. qui bona fide. §. ſuperficiario, definitur, ſuperficiario, & vſufructuario, eſſe cauendum de damno infecto, & l. quid de creditore ſtatuitur, cauendum eſſe de damno infecto, ei, qui rem, cui damnum imminet, habet in pignus.

38 Lege plures. ff. de dam. infect. admonetur. Quando duo ſunt domini pro indiuiſo domus, cui damnum ex alia domo imminet, & petunt ſibi caueri de eo damno, ſingulos petere debere, vt ſibi alter caueat de toto damno, quod ad ipſum ſpectat; hoc autem ſolùm eſt dimidium damni, quod in ea domo euenerit: neque debere petere, vt ſibi caueat de parte ſui damni, puta de dimidio ſui damni: quia nomine eius dimidij ſolùm intelligeretur quarta pars dãni in ea domo ſubſequuti, quæ eſt dimidium damni, quod ad ipſum ſpectat, atque ſibi noceret petendo ita ſibi cauere. Obſerua tamen, nihil ſibi nocere, ſi petat ſibi caueri de dimidio totius damni, quod in ea domo euenerit. E contra autem eadem lege admonetur, quando domus ruinoſa ad duos ſpectat quoad dominium pro indiuiſo, & ab vnoquoque eorum petitur vt caueat de damno, quod ex ea domo euenerit, vnicuique cauere debere ſolùm de dimidia parte eius damni, idque debere exprimere, ne videatur ſe obligare ad totum damnum, cum ſolùm teneatur ad dimidium.

Lege ex damni. §. quotiens. 2. ff. eodem titu. conſentaneè ad hactenus dicta habetur. Quando domui communi duobus damnum ſequitur, de quo fuerat cautum, vnumquenque eorum dominorum non poſſe agere pro toto damno in ea domo ſubſequuto, ſed pro parte eius damni, quę ipſum contingit, hoc eſt, pro dimidio. E contrario verò, quando domus ruinoſa erat duobus communis, caueantque de damno ex illa imminente, tũc, ſi damnum ſequatur, vnumquemque ſolùm poſſe conueniri de dimidio damno ſubſequuto, quod ſolum ad ipſum ſolue re ſpectat ratione dimidij dominij, quod in domo ruinoſa habebat; non verò poſſe conueniri de integro damno ſubſequuto.

39 Lege ſi ſeruus. ff. de damn. infect. habetur, ſi ſeruus communis duorum, qui domum etiam habent communem, ſtipuletur de damno infecto, quod imminet ei domui, cenſeri vtrumque dominum eſſe ſtipulatum, vnuſquiſque eorum pro parte quam habet in domo, non verò pro parte, quam habet in ſeruo.

40 Ei, qui à non domino emit domum, cui damnum imminet, meritò ſtatuunt iura non eſſe cauendũ de damno infecto, vt ſancitur. l. quid de creditore, & l. qui bona fide. §. ſuperficiarium. ff. de dam. inf. Ratio autem eſt, quoniam, vt conſtat, eam domum ad eum non attinere, eo ipſo, quòd ſcitur à non domino eam emiſſe: ita conſtat, ad eum non attinere æſtimationem damni, quod illi imminet: quare, eſto dum ignorabatur, à non domino eam emiſſe, illi fuiſſet cautũ, cautio fuiſſet nulla, vt habetur. l. quid de creditore citata: quia eo ipſo, quòd poſtea conſtaret, eam emiſſe à non domino, ac proinde ad eum non pertinere, neque damni ęſtimatio ei deberetur. Qui autem bona fide domum emit à non domino, ſi ex illa damnum immineat alteri rei, tenetur nomine proprio de eo damno illi cauere, vt habetur. l. qui bona fide in prin. ff. de dam. inf. & ſupra dictum eſt, aut domum relinquere.

41 Lege damni infecti. §. 1. ſi is. ff. de dam. infect. habetur: ſi aliqui habeant communem domũ pro indiuiſo, quibus cautum ſit à vicino de damno infecto, tunc, ſi vnus eorum emat ab altero partem, quam in ea domo habebat, ipſique tradatur, cautionem de damno infecto, ſibi factam circa ſuam partem, non extendi ad partem alteram de nouo acquiſitam ab eodem titulo emptionis. Atque id quidem verum eſt. Cęterum, ſi alter qui illam ei vendidit, ſtipulatus fuerat à vicino, vicinuſque ei promiſerat, quòd ſi domus vicina ei parti damnum inferret, tã ipſe, quàm ſucceſſores ipſius in ea domo vicina, ſoluerent ei, ſucceſſoribuſque ipſius in ea partes domus, id damnum, tunc, vi eius ſtipulationis factæ venditori talis partis domus, tenebitur emptori de damno infecto, eſto emptor nihil à vicino ſtipuletur poſt eam partem emptam, aut poſt eam ſibi traditam, vt gloſſa ibidem verb. promiſſionis, iuxta. l. fluminum. §. adijcitur. ff. eod. titu. rectè tradit, vbi habetur; *in ſtipulatione de damno infecto adijci nomen hæredum, vel ſucceſſorum, eorumque, ad quos res pertinet: ſucceſſores autem non ſolum, qui in vniuerſa bona ſuccedunt, ſed & hi, qui in rei tantum dominium ſucceſſerint, his verbis continentur*; quaſi dicat, nomine ſucceſſorum, nó ſolùm vniuerſales, ſed etiam particulares, qui ſolo dominio rei ſuccedunt, intelliguntur: talis autem eſt emptor. Et Bart. ibidem. §. vitium autem. nu. 4. hanc formam eius ſtipulationis tradit. Titius pro ſe, ſuiſque hæredibus, & ſucceſſoribus, eisve, ad quos ea res pertineret, promiſit mihi ſtipulanti pro me, meiſque hęredibus, & ſucceſſoribus, eisve, ad quos ea res pertineret. Iuxta. §. adijcitur citatum.

42 Quia res empta, nondumque tradita, ſi pereat, aut deterior fiat, damnum regulariter pertinet ad emptorem, vt à Diſp. 366. dictum eſt, & nihilominus, ſi illo intermedio tempore venditor non adhibeat diligentiam debitam, ne dãnum, aut detrimentum, tali rei ſequatur, qualem diligens adhiberet circa res ſuas, atque adeò, ſi culpa ſaltem leui, illius pereat, tenetur emptori de eo damno actione ex vendito, ac proinde ad venditorem id damnum ſpectat, vt eadem Diſp. 366. oſtenſum eſt; hinc, quando domus, verbi gratia, eſt vendita, necdumque eſt tradita emptori, ſi ei domui ex vicina alia domo immineat ac ſequatur damnum, quæritur ad quem pertineat id damnum, & ad quem ſpectet petere à vicino, vt caueat de eo damno, medio illo tempore, in quo eſt vendita, necdumque emptori eſt tradita. Et quidem, ſi venditor, antequam rem venderet, cautionem petierat de damno infecto iuxta formam. §. pręcedẽtis ex Bartolo, & ex. §. adijcitur, relatam, & iuxta eam vicinus, vt tenebatur, eandem cautionem ei præſtitit, ſanè ea ſufficit, vt teneatur ipſi de damno ſequuto à puncto venditionis vſque ad traditionem, & vt teneatur emptori de damno ſubſequuto poſt traditionem rei venditæ ipſi factam, neque alia eſt neceſſaria cautio. Et cum æſtimatio damni ſubſequuti, à puncto venditionis vſque ad punctum traditionis, debeatur emptori ratione damni, quod ad ipſum iam tunc ſpectat, vtique venditor, vel poterit petere eam æſtimationem à vicino, illamque, ſibi perſolutam, tradere emptori; vel poterit cedere actionem ad illam petendam, & obtinendam eidem emptori. Quando autem venditori ante venditionem non erat illo modo cautum, vel quia nondum imminere cœperat damnum ex vicina domo, vel quia illam non petierat, aut quia ad damnum imminens non attendit, aliquave alia ratione, tunc lex damni infecti. 1. §. emptor, & l. emptor in prin. (aliàs incipit, cum emptor) ff. de dam. infect. gloſſæ ibi, & doctores

ctores, ſatis obſcurè hac de re loquuntur, dicereque videntur, ad venditorem ſolum attinere petere cautionem pro damno, ſi ſequatur medio illo tempore ante traditionem emptori factam, non verò ad emptorem. Rationem reddunt. Quoniam, cum remediũ cautionis de damno infecto non competat, quãdo adeſt aliud diſtinctum ac ſufficiens remedium: & venditor, cuius eſt adhuc illa res, niſi cautionem, ſaltem ex leui ſua culpa; pro eo tempore petat, teneatur emptori actione ex vendito ad totum damnum ei rei tunc ſequutum: vtique emptori non competit petere à vicino eius domus cautionem de damno, quod eo intermedio tempore fuerit ſequutum, neq; vicinus tenetur eam illi pręſtare: maximè quia ſequeretur, vicinum teneri duobus præſtare cautionẽ de eodem damno in ſolidum pro vno & eodem tempore ſequuto, quod videtur abſurdum. Quando autem venditor illo intermedio tempore non poſſet illam petere, vt ſi eſſet abſens cauſa reipublicæ, aut aliqua alia ratione abſque ſua leui culpa non poſſet eam petere, tunc eſt dubium, an emptor poſſet validè illam petere pro damno, quod eodem medio tempore eueniret, ita quòd vicinus illi de eo damno teneretur. Et lege emptor citata, habetur, quòd ſi vẽditor pro eo tempore precario emptori permiſerit in ea domo eſſe, & curam illius habere, poterit tunc emptor cautionem de dãno pro eo medio tempore ſequuto petere vtiliter ac validè à vicino. An verò validè poſſit eam petere etiamſi domus non concedatur illi eo modo precario, ea præciſa ratione, quòd damnum illud in ipſum tunc redundat; eo quòd venditor de illo ei non teneatur, quia nulla ſua culpa omittit tunc petere cautionem de eo damno? Satis obſcurè ad hãc quæſtionem reſpondet. §. emptor citatus, & quidam exiſtimant, eam relinquere indeciſam, atque quibuſdam placet, validè poſſe eam petere, alijs non poſſe eam validè petere. Et mihi videtur Paulum iuriſconſultum in hoc ſecundum potius in eo. §. inclinare. Simul in eo. §. docet, ſi emptor, & venditor, medio illo tempore cautionem à vicino petant, validè illam petere ac concedi. Cęterum cautionem pręſtitam venditori, intelligendam eſſe, habereque ſolũ vim, ſi damnum ſequatur ante traditionem rei venditæ emptori: cautionẽ verò pręſtitã emptori intelligendã eſſe, habereque ſolũ vim, ſi damnũ ſequatur poſt rem venditam ei traditam. Vnde, quando aliquis habet ſolum ius ad rem, vt habet emptor poſt celebratam venditionem, & ante traditionem rei venditæ, ſtatuere videntur iura, eum, qui id ius habet, non poſſe petere validè cautionem de damno infecto ei rei imminẽte. Si tamen res vendita eſſet hypothecata emptori in ſecuritatem venditionis, tunc credo, propter id ius in re, poſſet emptor petere validè pro eo medio tempore cautionem de damno ei rei imminenti, ſicut petere eam poteſt creditor, qui rem habet in pignus, vt ſupra dictum eſt. Illud etiã videtur addendum, ſi venditor medio illo tempore petat cautionẽ de damno infecto pro ſe, & pro eius ſucceſſoribus in ea re, iuxta formam, de qua §. præcedente eſt habitus ſermo, tunc emptorem, vi talis cautionis, abſque alia ſua peculiari cautione, poſſe petere æſtimationem damni infecti ſequuti poſt traditionem ei factam de re vendita. Vtinam verò tot ſubtilitates, de iure humano ab ethnicis hominibus excogitatæ & introductæ, (ni fallor, inſtigante Satana, in rerũ publicarum non leue damnũ, qui ſemper ſuperſeminare curauit zizania in medio tritici) abſcinderẽtur à iure, ſtatuereturque, vt præſtita cautione alicui de damno infecto, ipſo iure tranſiret ad quoſcunque poſſeſſores eius rei, & aduerſus quoſcunque poſſeſſores eius rei, & aduerſus quoſcunque poſſeſſores rei, à qua id damnum imminet. Et vt ſimul res hæc tota de damno infecto, ad pauciſſimas regulas, ac leges, dilucidas redigeretur: id quod in plериſque alijs iuris ciuilis, titulis eſſet optãdum.

43 De inquilino, qui damnum iuſtè timet, vel ex domo, quam habet conductam, quia minatur ruinam, vel ex alia vicina, vtrum petere poſſit cautionem de damno infecto, eſt diſtinguendum. Quoniam, ſi ex domo, quam habet conductam, vel ex alia vicina eiuſdem locatoris, damnum timeat, tunc non poteſt petere cautionem de damno infecto. Ita habetur l. qui bona fide. §. de illo. l. inquilino, & l. vtique. ff. de damno infec. Cæterùm tunc iterum eſt diſtinguendum. Si enim eodem modo damnum imminebat, quando eam domum cõduxit, ſibi imputare debet, quòd talem domum conduxerit, integramque tenetur ſoluere penſionem totius temporis, pro quo illã conduxit. Ita habetur §. ex illo citato. Si verò poſtea damnum imminere cępit, & locator illud poteſt impedire, refectione nó magna, neque ſibi admodum graui, aut præiudiciali, prudentis arbitrio, tunc conductor poterit agere ex locato aduerſus illum, ut id reficiat, iuxta ea quæ Diſput. 496. dicta ſunt. Et credo, ſi, requiſitus, id non præſtet, & ſequatur damnũ rebus inquilini, teneri illud ei reſarcire, vtpote culpa locatoris, ex qua conductori tenetur, ſubſequutum. Poterit etiã conductor, ſi velit, id reficere ſuis ſumptibus, & poſtea illos petere à locatore, vel eos deducere de penſione domus ſoluẽda, iuxta ea quæ eadem Diſp. 496. comprobata ſunt. Quando verò locator non tenetur impedire id damnũ imminens, tunc conductor deſerere poteſt domum conductã, perſoluto locatori ſolo pretio penſionis temporis præteriti vſque in punctum deſertionis, non verò temporis futuri. Quòd ſi tunc locator illi impediat eam deſertionem, aut ab eo exigat penſionem temporis futuri, tunc poterit agere aduerſus illũ ex conducto, (aut etiam interdicto demigrãdo, præſertim ſi illum impediat, impediendo, in pignus penſionis temporis futuri, extractionem aliquorum bonorũ de domo conducta, vt habetur, l. 1. ff. de migrando) vt liberum eum ab ea penſione migrare ex ea domo relinquat, quin & vt illi ſoluat damna ex ea impeditione ſubſequuta. Ita habetur. §. ex illo. l. inquilino, & l. vtique, citatis, ac conſentiunt, quæ diſputa. 493. dicta ſunt. Quòd ſi conductor migrare vellet, non ſoluta penſione conductionis eius domus vſque ad punctum, quo ea ex cauſa conductor vult eam deſerere, tunc, cum inducta à conductore in eam domũ, tacitè cenſeantur hypothecata pro penſione ſoluenda, vt diſput. 497. explanatum fuit, poterit locator illa, aut partem eorum, retinere in pignus, quouſque ea penſionis portio ipſi ſoluatur, vt habetur. l. vtiq;, citata. Cæterum, ſi locator ea relinquat in ea domo, ex cuius ruina, aut vicinæ domus, damnum timebatur, detrimentumque ex tali ruina accipiant, cum tamen locator poſſet ea ſeruare ſine eo, aut æquali, vel maiori, detrimento in alio loco, tunc conductor poterit agere aduerſus eum pignoratitia actione, vt id detrimentum, propter indebitam eorum pignorum cuſtodiam ſubſequutum, ei ſoluat, vt habetur. l. vtique, citata. Quando autem domui conductæ damnum imminet ex vicina domo, quæ non ſit locatoris; tunc, & domino locatæ domus eſt cauendum de damno, quod ipſi inde poteſt prouenire, Diſputatio neque 494. dictum eſt, quouſque conductor teneatur eum admonere de eo damno imminenti, ſi conductor illud ſciat, locatorque id ignoret; & inquilino etiam eſt cauendum de damno, quod inde ipſi poteſt prouenire quoad res ipſius in domo conducta exiſtentes, & quoad deteriorationem, aut omnimodam impeditionem, habitationis ipſius in domo cõducta. Ita habetur. l. qui bona fide. §. qui damni, in fine, & l. ſi filius, ff. de dam. infect. Atque in hoc poſteriori iure additur, quòd ſi filiusfamilias conduxit domum,

domum, in qua habeat res communes ſibi cum patre, & damnum illis immineat ex domo alia vicina, tam filium, quàm patrem, poſſe petere cautionem de damno, quod timetur: ac, ſi non caueatur, vtrumque mittendum eſſe in poſſeſſionem domus vicinæ, pro parte damni, quæ vnumquemque eorum contingit. Quando inquilino ex domo, quam habet conductam, imminet damnum alteri domo vicinæ propriæ eiuſdem inquilini, tunc locator cauere debet inquilino de damno, quod ex domo, quam inquilinus habet cõductam, poteſt euenire illi alteri vicinę domui propriæ eiuſdem inquilini. Ita habetur. l. damni infecti. 1. §. ſed inquilino. ff. de damn. infect. Quãdo aliquis in conducto ſolo poſuit ſuperficiem, ſeu caſulam amouibilem, tunc, quia inter dominum ſoli, & eiuſmodi ſuperficiarium, eſt verus contractus conductionis & locationis, vt diſputatio. decima, dictum eſt, vtique ſi damnum ſuperficiario imminere incipiat ex ſolo, vel domino ſoli ex caſula, neuter poteſt ab altero petere cautionem de damno infecto, ſed ſolum poterunt agere inter ſe ex locato, aut ex conducto. Ita habetur eadem leg. damni infecti. §. ei qui.

44 Qui cauet de dãno, quod ex ſua domo imminet domui alterius, non ſolum cenſetur cauere de damno, ſi quod ſequatur ipſi domui, ſed etiam de damno ſi quod ſequatur ex eadẽ ruina rebus mobilibus, aut ſe mouentibus, in eadem domo repertis, etiam ſi tẽpore ſtipulationis, & cautionis, non extiterint in ea domo, imò neque in rerum natura: vnde ex eadem ſtipulatione & cautione agi poteſt ad compenſationem damni in eis ſequuti. Ita habetur. l. damni infecti. 1. §. ſi is, verſ. ſi autem res, ff. de dam. infect. Intelligendum eſt tamen, modò ſint eorum, quorum eſt ea domus, de cuius damno cauetur, aut inquilinorum eiuſdem domus, vel vxorum eorum, aut habitãtium cum eiſdem. Secus autem, ſi ſint alicuius, qui ibi deambulet, aut ibi lauet, vel eò diuertat. Ita habetur. l. qui bona fide. §. qui damni, verſ. cæterum. ff. de dam. infect.

45 Quando aliquis illicitè ædificauit iuxta aliud ædificium, aut paſſus eſt illicitè ædificari iuxta ſuum ædificium aliquid aliud, tunc, ſi ex illo alio ædificio damnum immineat ſuo, non cogitur dominus alterius ædificij, ei cauere de eo damno. Ita habetur, leg. qui bona fide. §. ſi quis iuxta. ff. de dam. infect.

46 Quando quis cauit ex damno infecto ex quadam cauſa, vnde timebatur ex prædio ſuo, ſi perſeuerante tempore cautionis, damnum eueniat, ſed non ex ea cauſa, ex qua fuit cautum, ſed aliunde, non tenetur, qui cauit, ad damnum. Ita habetur, l. damni infecti. 1. §. 1. ff. de dam. infect.

47 Quando aliquis cauit de damno, quod ex opere, quod facere intendebat, timebatur, ſi ipſe id non fecit, neque alius de mandato illius, aut eo id ratum habente, neque item factum eſt ab eo, quem ipſe prohibere potuerit, tunc non tenetur de damno ex eo opere ſequuto. Ita habetur. l. fluminum. §. quanquam, ff. de dam. infect.

48 Quando aliquis de dãno infecto, quod ex ſuo prędio poterat vicino prædio euenire, cauit domino eius prædij, tunc, ſi is, qui ita cauit, aliquid in ſuo prædio efficiat, vtendo ſuo iure, vnde detrimentum alteri ſequatur, non tenetur de eo damno, ſeu detrimento, quod prædio vicini inde ſit ſequutum; quia neq; de tali damno cauere tenebatur, neque cauere intendiſſe eſt cenſendum. Exempla ſunt. Vt ſi aliquis fodiat puteum in ſua domo, aut prædio, idque in cauſa ſit, vt aquæ putei vicini eo deriuentur. Vel ſi foſſam, ſeu riuum, in ſuo fundo faciat, quo deriuentur aquę, quæ vſque ad vicini fundum conſueuerant deriuari. Vel, cum domus, ex qua cauit, ſeruitutem nõ haberet comparatione domus vicini, vt altius non tolleretur, eam tollat, ſicque impediantur lumina domus vicinæ. Certè, qui de damno infecto cauerat vicino, in nullo horum euentuum tenetur illi de his dãnis: quoniam cautio, ſi aliud non fuit expreſſum, nõ intelligebatur de eis damnis. Ita habetur, leg. fluminum, §. vlt. l. Trebatius, & leg. Proculus. ff. de dam. infect.

49 Eſto aliquis cauerit vicino de damno, quod ex domo, aut ex alio prædio, cauentis, iuſtè vicini prædio timebatur, ſi tamen id damnum poſtea ſequutũ ſit, non ex vitio rei, vnde timebatur, ſed caſu fortuito terræ motus, vi fluminis aut venti, vel aliqua alia vi extrinſeca, ita quòd ſimiliter eueniſſet, eſto prædiũ, vnde timebatur, non haberet vitium, ob quod timebatur, tunc, qui eam cautionem præſtitit, non tenetur de eo damno ſequuto, eſto in cautione dictum eſſet, ſe obligare reſarcire damnum, ſi quod ex eo accideret, quòd aliquid ex ſuo prædio decideret in prędium vicini. Si tamẽ vitium prædij, pro quo eſt cautum, ita adiuuauit, quòd, niſi eo vitio laboraret, accedente ea vi extrinſeca, quæ re ipſa acceſſit, non eſſet ſequuta ea ruina in prædium vicini, ac damnum; tunc, qui cauit, teneretur de damno ſic ſequuto. Hæc habentur. l. fluminum. §. hæc ſtipulatio. §. ſeruus. §. idem ſeruus. §. item apud Viuianum. §. idẽ ait. §. ſed & quod, & l. damni infecti. 2. in prin. ff. de dam. infect.

50 Quando pręceſſerat cautio damni, quod timebatur ædibus vicinis, idque damnum ſubſequutum eſt in eo æſtimando, vt ab eo ſoluatur, qui illud ſoluere promiſit, moderatè eſt facienda æſtimatio, ita ſcilicet, vt neceſſariæ quidẽ, ſeu vtiles, expenſæ in ea domo factæ, æſtimentur iuxta ſtatum, quem res factæ eis expenſis habuerint, quando damnum datũ fuit: voluptuariæ verò expenſæ picturarum, & ſimilium rerum, non æſtimentur. Ita habetur. l. inter, §. vlt. & l. ex damni, in prin. ff. de dam. infect. Quando verò aliquis ex cauſa neceſſaria deſtruxit parietem veterem, ſibi communem cum alio, eumque iterum ædificauit, ſocius contribuere tenetur ad expenſas factas in nouo pariete ædificato; modò tamen expenſæ modum probabilem non excedant, hoc eſt, non ſint factæ omnino non neceſſariæ, vt in cultu immoderato, minimeque neceſſario, aut in eo pariete efficiendo plus iuſto craſſo; nam ad eiuſmodi expenſas minimè neceſſarias contribuere non tenetur ſocius. Atque ita intelligo. §. vlt. citatum, in lege emptor, §. vlt. ff. eod. tit. neſcio quid ſibi voluerit Paulus iuriſconſultus, niſi forte, quòd quando aliquis reędificat parietem veterem deſtructũ, ob damnum inſequutum, de quo cauerat, qui illud reædificat, cum non teneretur eum reædificare, ſed ſolum ſoluere æſtimationem damni, vtique ſi eum reædificet ex pacto cũ illo, cuius erat veter, & cuius futurus eſt nouus, quòd ſoluet, quod plus valuerit nouus, quàm veter, æſtimandus erit vterque paries, & de valore noui deducendus erit totus valor veteris, & ſolum incrementum ſoluet dominus eius parietis, à quo incremento deducẽdum erit, ſi quid materiæ veteris appoſitum fuit in pariete nouo.

51 Si iudex requiſitus dum pro tribunali ſederet, vt iubeat aliũ de dãno infecto cauere, id nõ iubeat, aut ſi, poſtquam id iuſſit, & aduerſarius fuit contumax, non cauendo, vt ei fuit denunciatũ, iudex ſimiliter requiſitus, non mittat eũ, qui cauere ſibi poſtulauit, in poſſeſſionem, ex primo decreto rei, vnde dãnum timetur, & poſtea ſuo tempore ex ſecundo decreto, reliquaque, quæ ſubijcienda ſunt, requiſitus, nõ præſtet, actio competit aduerſus eiuſmodi iudicem in factum ad intereſſe, quantum ſcilicet intererat hæc poſtulanti, illa eſſe facta: non verò iuratur aduerſus eum iudicem in litem, neque damnatur ad aliquid

quid aliud, vltra id intereſſe, ſoluendum in pęnam. Ita habetur l. dies. §. in eum, & §. hoc autem. ff. de dam. infect. Cùm verò hęc actio eatenus ſit rei proſequutiua, quatenus iudex tantundem damni cenſetur dediſſe prædicta poſcenti, eo quòd ex officio tenebatur ea præſtare, nec præſtitit illa ab eo petenti, competit hæredi ea poſtulantis, & aduerſus hęredem talis iudicis. Ita ſubiungitur ibidem. §. hæc autem.

52 Iam verò ſuprà eſt dictum, ſi, dum cautio petita eſt coram iudice, iudexque deliberat, res, ratione cuius cautionem præſtari petitur, damnum det, concedi actionem in factum aduerſus dominũ rei, quæ damnum dedit, vt vel damnum totum reſarciat, vel rem, quæ illud dedit, habeat pro derelicto, fiatque damnum paſſi, idque habetur l. ſi finita. §. elegãter. ff. de dam. infec.

53 Quoniam, vt dictum eſt, & ex dicendis patebit, dominus rei, vnde damnum timetur iuſſus cauere à iudice de damno, quod ex ea re timetur, nõ tenetur pręcisè cauere, ſed tenetur, vel cauere de eo damno, vel rem, vnde id damnum timetur, relinquere vicino, qui damnum inde timet: in primis denunciari illi oportet iudicis decretum, quo illi præcipitur, vt caueat, vt vel id opere præſtet, vel dicat, ſe relinquere rem vicino, vel, ſi neutrum faciat, contumaxque ſit, iudex procedat vſque ad plenam traditionem, & applicationem eius rei illi, qui ex illa damnum timet: id quod iudex paulatim facit, primo mittendo vicinum in poſſeſſionem illius, ſolum ex primo decreto; vt, ſi is, qui cauere præcipitur, contumax vlterius ſit, nec caueat, vicinus tandem mittatur in poſſeſſionem illius ex ſecundo decreto, ſitque illi plenè applicata, ita vt quamuis is, cuius erat, velit poſtea cauere, & ſoluere damna illucuſque ſequuta, & expenſas illucuſque factas, non audiatur, ſed res maneat eius, cui ita ex ſecundo decreto iudicis authoritate fuit applicata.

54 Quod ergo ad denunciationem decreti iudicis, vt caueat, attinet. Et denunciatio fieri debet domino rei, vnde damnum timetur, vbicunque ille fuerit repertus, ſiue in eo prædio, aut domo ruinoſa, ſiue in quacunque alia domo aut loco. Quòd ſi abſens ſit, aut fugiat, ſuique copiam non faciat, vt ei decretum denuncietur, ſatis eſt, ſi denunciatio fiat procuratori illius, aut in domo vbi habet domicilium, vxori, aut domeſticis illius, vel inquilinis domus ruinoſæ, ex qua damnum timetur, vel, ſi nullus in ea habitet domui ipſi. Ita habetur l. dies. §. prætor ait. ff. de dam. infect. Si autem res, vnde damnum timetur, neque habitetur, neque ſit tunc vllius, eo quòd adita non ſit hæreditas, ad quam illa pertinet, ceſſat obligatio faciendi denunciationem, antequam, qui damnum timet, in poſſeſſionem eius rei mittatur: tametſi tutius ſit, mittere libellum ad eam domum, ſeu ad eam rem, vnde damnum timetur, facereque illi denunciationem, ſi fortè ea ratione aliquis, cuia id interſit, ſe offerat, qui caueat de eo damno. Ita ſubiungitur. l. citata. totiens.

55 Facta denunciatione, modo proximè explicato, domino rei, vnde damnum timetur, ſi nõ caueat de eo damno intra terminum à iudice ei præſcriptum, tunc iudex mittit eum, cui erat cauendum, in poſſeſſionem rei, vnde damnum timetur, ex primo decreto. Ita habetur. leg. dies. §. ſi intra. l. prætor ait. §. de eo opere, verſ. eum cui. ff. de dam. infecto. & alijs iuribus citandis. Atque mitti eo modo in poſſeſſionem debet, etiam ſi res ſit pupilli, idque ſiue tutorem habeat, ſiue non, vt habetur l. ſi finita. §. ſi pupillus. ff. eod. tit.

56 Quando, qui damnum timebat, iuſſus à iudice eſt mitti in poſſeſſionem rei, vnde damnum timebat, ex primo decreto, eo quòd dominus eius rei, intra

terminum ei à iudice præſcriptũ, non cauiſſet; tunc, ſi negligens nõ fuit, & dum iret, vt in poſſeſſionem eius rei mitteretur, aut dum non erat in mora eundi, res illa, putà domus, corruit ac damnum dedit, perinde habendum eſt, ac ſi, antequam corruiſſet in poſſeſſionem illius eſſet miſſus. Ita habetur l. cum poſtulaſſem, & l. ſi finita. §. eum tamen. ff. de dam. infect. & l. vltima. ff. ne vis fiat ei qui in poſſeſ. miſ. eſt. In eo enim euentu, vt habetur eadem. l. ſi finita. §. ſi iam ruerunt. ff. eodem tit. mitti debet in poſſeſſionem ſoli, eiuſque, quod remãſit, nec tenetur eam poſſeſſionem deſerere, niſi prius ei ſoluatur damnũ datum poſt iudicis decretum de cauendo, eique caueatur de quocunque aliò, quod deinceps euenire inde poteſt, & niſi ei ſoluantur expenſę, quas per ſe, vel per alium, rationabiliter fecit, aut quas condemnatus eſt ſoluere, factas ab alio. Poteſt verò has omnes expenſas petere in eo euẽtu, actione etiam in factum, vt ibi habetur: non verò actione negotiorum geſtorum, vt gloſſa ibidem affirmat: quoniam eas fecit, reſpiciendo etiam ſuum commodum, ſi fortè dominus eius rei contumax vlterius eſſet in cauendo, ipſeque mitteretur etiam ex ſecundo decreto in poſſeſſionem eiuſdem rei, plenumque dominium illius compararet.

57 Quando ex eo, quòd dominus domus, vnde damnum timetur, intra tempus ei præſcriptum non cauit, is, cui erat cauendum, in poſſeſſionem eius domus mittitur; tunc, eſto ea domus ſuperficiaria ſit, hoc eſt, cuius ſolum, ac dominium directum, ad alterum ſpectat, mitti debet in poſſeſſionẽ ſoli. Vtrùm autem, quando pars ſola eius domus ruinam minatur, mitti debeat in poſſeſſionem totius domus, etiã quoad partes, quæ ruinã non minantur, diſtinguendum eſt. Quoniam, ſi contignatione eadẽ ſit aliquid vnitum cum parte, quæ ruinam minatur, aut ſit ita illi adhærens, vt periculum ſit, ne ſecum trahat id, qđ eſt illi vnitum, tũc mitti debet in poſſeſſionem, etiã earum partiũ, quæ eo modo vnitæ ſunt illi, quæ ruinam minatur, aut quaſi periculum eſt, vt ſecum trahat. Quando autem vel domus ſunt diſtinctæ ac diuiſæ inter ſe, vel eſt vna magna domus, cuius vna pars ita ruinam minatur, vt non ſit periculum, vt ſecum trahat aliam, quæ coniuncta cum illa non eſt eadem contignatione, tunc mitti non debet in poſſeſſionem domus omnino diſtinctæ, neque in poſſeſſionem partis, à qua nullum imminet periculum. Ita habetur l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ff. de damno infect.

Hinc iam intelliges, quo pacto ſit intelligenda. l. in ſtipulatione. ff. de dam. infec. dum ſtatuit, quãdo domus minatur ruinam, & dominus illius cauere iubetur de damno, quod ex ea imminet, nõ ſatis eſſe, ſi caueat de parte eius domus, ſed neceſſe eſſe, vt caueat de tota domo, alioquin is, cui caueri iubetur, mittetur in poſſeſſionem totius eius domus: intelligenda enim eſt, quando non cauet de tota domo, quoad id, quod, modo proximè explicato, minatur ruinam: tunc enim is, cui caueri iubetur, mitti debet in poſſeſſionem eius totius: non verò in poſſeſſionẽ earum partium eiuſdem domus, ex quibus nullum imminet periculum.

58 Licet ex agris, quoad aggeres & arbores eorum, quando inde pendet ruina & damnum prædio vicino, caueri etiam debeat de eo damno, tunc tamen, quia vna pars non ſolet ſecum trahere aliam, vt in domibus, cauendum ſolum eſt de parte, quæ ruinam minatur, non verò de reliquis: iudex tamen, cauſa cognita, ſtatuere debet, ex quanta parte caueri debeat, in quantamque vicinus mitti in poſſeſſionẽ debeat, ſi ei non caueatur. Ita habetur. l. emptor. §. ſi agri. ff. de dam. infect.

59 Quando multi ſunt domini eiuſdem rei, vnde dãnum

num timetur, ſi omnes cauere iubeantur, & vnus caueat, & alius non, tunc is, cui eſt cauendum, mitti debet, tum ex primo decreto, tum etiam, ſi vlterius contumax ſit, ex ſecundo decreto, in poſſeſsionem ſolũ partis eius, qui non cauit, non verò in poſſeſſionem partis eius, qui cauit. Ita habetur. l. prætoris. §. 1. ff. de dam. infect.

60 Quando multi, ſiue diuerſorum prædiorum domini, ſiue eiuſdem pro indiuiſo, petierunt ſibi caueri de damno, quod ex vicino prædio imminebat ipſorum prædijs, eiſque nõ eſt cautum, omnes ſimul, ac æqualiter mittendi ſunt ex primo decreto in poſſeſſionem prædij vicini, ſiue ſimul petierint cautionem, & obtinuerint poſſeſſionem, ſiue vnus poſt alium. Si tamen poſterius petenti cautionem, aut poſſeſſionem ex primo decreto, illi caueat, qui prius miſſus eſt, tunc poſterior non mittitur in poſſeſſionem. Ita habetur. l. prętor ait. §. in eum, verſ. eius rei l. ſi finita. §. ſi plures, & §. æqualiter, & l. emptor. §. vlt. ff. de dam. infec.

61 Quando aliquis ex primo decreto miſſus eſt in poſſeſſionem rei, vnde damnũ timebatur, eo quòd dominus rei illius ei non cauerit, eo ipſo res illa ſortitur rationem quaſi pignoris prætorij (vt diſtinguitur contra pignus iudiciale preſsè ſumptum) comparatione eius, qui ita in poſſeſſionem illius eſt miſſus, vt in calce Diſputationis 536. dictum eſt: ſolum quippe permiſſionem in poſſeſſionem creditoris ex ſecundo decreto incipit habere rationem pignoris iudicialis preſsè ſumpti, vt diſtinguitur cõtra pignus prætorium, vt ibidem eſt traditum. Eſt tamen hoc diſcrimen inter pignus conuentionale & prætoriũ, vt Diſput. 535. oſtendimus, quòd, qui pignus cõuentionale tenet, ſi pereat id pignus, aut deterius reddatur, culpa ipſius leui, tenetur ad damnum ſubſequutum: qui verò pignus prætorium tenet, ſolum tenetur de dolo, & ſubinde de lata culpa, quæ dolo in re propoſita comparatur. Hinc prouenit, quòd ſi is, qui pignus conuentionale tenet, illud non reficiat, quando refectione indiget, in eoque non efficiat expenſas neceſſarias ad illius cõſeruationem, ita quòd culpa, ſaltem leui ipſius; propter defectum expenſarum ac refectionis, pereat, aut deterius reddatur, teneatur domino pignoris de eo damno ſequuto: qui autem miſſus eſt in poſſeſſionem rei alicuius ex primo decreto, eo quòd ipſi non caueatur de damno, quod ex ea re imminet, non teneatur ad refectionẽ & expenſas, neque ad damnum ex tali omiſſione domino eius rei ſequuto, vt vtrumque habetur, l. ſi finita. §. ſi quis damni. ff. de dam. infect. Vtrùm autem teneatur de damno lata culpa ſequuto ob eã omiſſionem? Dicerem non teneri: quoniam textus hic eum ad id non obligat. Et quoniam, in re propoſita, res, in cuius poſſeſſionem eſt facta miſſio ob omiſſionem cautionis de damno infecto, non habet rationem pignoris prætorij pro damno, vt tandem vendatur, & reſarciatur damnum, incrementumq; reddatur domino illius rei: vt fit, quando creditori non ſoluitur ſuum debitum, bonaque debitoris abſentis occupantur iudicis authoritate, ob id debitũ, creditorque, eadem iudicis authoritate, mittitur primo in poſſeſſionem earum ex primo decreto, & poſtea ex ſecundo, vt Diſput. 536. explanatum eſt. Sed in re propoſita, etiamſi dominus eius rei ſit pręſens, ſi non caueat, is, cui eſt cauendum, mittitur in poſſeſſionem illius, vt tãdem fiat omnino illius, quaſi pro derelicto habita à domino illius: ſemperque integrum manet domino illius, interim dum miſſio non eſt facta ex ſecundo decreto, offerre cautionem, & ſubuenire rei ſuæ, eam reficiendo, & adminiſtrando: atque hac ratione ſuprà non diximus, eam rem, dum poſſidebatur ex primo decreto, habere rationem pignoris prętorij, ſed diximus ſortiri rationem

quaſi pignoris prætorij. Quando autem miſſio in poſſeſſionem fieret ex primo decreto, eo quòd omnino abſens non caueret, tunc æquitas poſtulat, vt vſurpans eam rem ex primo decreto, teneatur eam reficere, maximè quando ea ratione eſſet impedimento alteri, qui alioquin eam refeciſſet, ne eam reficeret: atque tunc veriſimile eſt, quòd teneretur de damno lata culpa ſequuto ex omiſſione talis refectionis.

62 Qui in poſſeſſionem rei, vnde damnum imminet, miſſus eſt ex primo decreto, eo quòd dominus illius de damno non cauerit, non poſſidet ſimpliciter, ſed ſolum obtinet legitimam tentionem eius rei, poſſeſſioque manet apud eum, cuius antea ea res erat, quique cauere omiſit: is enim per ſeipſum poſſidet adhuc ciuiliter, & per legitimum eius rei tentorem poſſidet naturaliter. Vnde, ſi res illa verè non erat eius, qui illam poſſidebat, & credebatur dominus, cauereque omiſit, vtique miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, præſcribere illam non incipit per eam tentionem aduerſus verum dominum illius, ſed is, qui cauere omiſit, perſeueratque in ſua poſſeſſione eius rei, continuat aduerſus dominum præſcriptionem, ſi nondum eam abſoluerat, bonaque fides perſeueret. Ita habetur. leg. ſi finita. §. Iulianus, & §. ſi quis autem. ff. de damno infecto.

63 Si miſſus ex primo decreto in poſſeſſionem rei, vnde damnum timetur, recedat ex ea re, non animo poſſeſſionem deſerendi, ſed timore ruinæ, vt aliqua alia ratione, non idcirco amittit poſſeſſionem illam: ſecus autem, ſi animo poſſeſſionem deſerendi recedat, quòd in dubio nunquam pręſumitur. Ita habetur. l. ſi finita. §. ſi quis metu, iuncta gloſ. vltim. ibi. ff. de dam. infec.

64 Quando aliquis poſtquam cauit de damno, quod ex ſuo prædio timebatur, illud alienauit, ſi poſtea damnum ſequatur, qui cauit, tenetur id damnũ ſoluere: quoniam obligatio erat perſonalis, licet ratione prædij, Ita habetur leg. ſi quis miſſum. §. vltimo, ff. de dam. infect. Vnde, vt ſequentem ſucceſſorem in eo prædio habeat etiam obligatum, ab eo etiam petere debet nouam cautionem. Si verò pręedium alienauit, poſtquam alius miſſus eſt ex primo decreto in illius poſſeſſionem, tunc, niſi ipſi ſoluantur damnum acceptum, & expenſæ illucuſque factæ, eique caueatur de damno futuro, retinet poſſeſſionẽ eius prædij quoad id, quod ex eo remanet, modo ſuprà explicato: quòd ſi vlterius perſeueret contumacia, quia neque prior dominus, neque nouus ſucceſſor in illo, ei cauet, mittitur in poſſeſſionem illius ex ſecundo decreto, comparatque non ſolùm veram poſſeſſionem illius ciuilem & naturalem, ſed etiam dominium, niſi dominium re uera pertineret ad aliquem alium quartum, iuxta ea quæ ſubiungemus. Atque iuxta hanc noſtram doctrinam iudicandum eſt de veritate, aut falſitate, gloſſarũ, §. vlti. citato.

65 Quandocunque miſſo ex primo decreto in poſſeſſionem rei, vnde damnum timetur, offertur cautio damni, admittere illam tenetur, & relinquere prædiũ domino illius: modo tamen ei ſoluatur damnum, ſi quod iam euenit à puncto, quo cautio primò petita fuit, non interueniente mora culpabili in eo, qui illam petijt, occupandi poſſeſſionem ex primo decreto, poſtquam idcirco iuſſus eſt in eam mitti, quòd dominus non caueret, vt ſuprà dictum eſt: & modo ei ſoluantur expenſæ vtiles in ea re factæ ad illud vſque tempus: atq; modo ei caueatur ſufficienter de damno, ſi quod ex eadem re in futurum euenerit. Ita habetur l. ſi finita. §. item videamus, & §. illud. ff. de dam. infec. Is autem, qui miſſus iam eſt in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, non tenetur admittere cautionẽ, eſto ei offeratur, vt ſubijciemus.

Quan-

66 Quando aliquis à iudice mitti iuſſus in poſſeſſionem ex primo decreto rei, vnde damnum imminet, non admittitur ad eam poſſeſſionem à domino rei, ſed reſiſtitur, tunc datur huic non admiſſo actio in factum aduerſus dominum rei, nempe ad intereſſe, modo ſtatim explicando, vt habetur. l. dies. §. intra, ff. de dam. infect. Eidem etiam competit actio in factum ad idem intereſſe ex interdicto, ne vis fiat ei qui in poſſeſſionem eſt miſſus, vt habetur, l. vlt. ff. ne vis fiat ei, qui in poſ. miſ. eſt. Atque quidam exiſtimant, iudicem eius cauſæ, non quidem delegatũ, ſed ordinarium, poſſe cogere dominum rei, pignoribus ex illo ad id extractis, admittere ad illam poſſeſsionem eum, qui ad eam mitti eſt iuſſus, vt §. ſi intra citato gloſſa refert, & innuit textus. Vt verò habetur. leg. prætor ait, §. in eum, & dilucidius, leg. ſi finita, §. vlt. iuncta. l. ſequenti. ff. eodem titulo. Hoc intereſſe extenditur etiam ad tempus ante damnum ſubſequutum, ita ſcilicet, vt ſi damnum ſequatur, perſeuerante contumacia, non cauendi, & non admittendi ad poſſeſsionem, teneatur, quantum teneretur ſi à principio cauiſſet, ſi id melius ſit ei, qui in poſſeſsionem iuſſu eſt mitti. Si tamen is qui ad poſſeſſionem non admiſit, caueat illi, antequam damnum ſequatur, de damno, ſi fuerit ſequutum, vel eum admittat ad poſſeſsionẽ ex primo decreto, tunc ceſſat omnino actio in factum aduerſus ipſum, perindeque res habet, ac ſi à principio cauiſſet, vel admiſiſſet illum ad eam poſſeſsionem ſtatim, atque à iudice admitti fuit iuſſus. Ita habetur iure poſtremo loco citato.

Licet autem actio, quæ competit aduerſus prohibentem, nec admittentem ad aliquid, eſſe ſoleat annalis, vt notat gloſſa. 1. §. citando; hæc tamẽ eſt perpetua, & competit hæredi eius, qui in poſſeſsionem non eſt admiſſus, cæteriſque eiuſdem ſucceſſoribus vniuerſalibus, & particularibus, in prædio, cui damnum imminet, & aduerſus hæredes & ſucceſſores vniuerſales & particulares eius in eo prædio, qui in poſſeſsionem non admiſit. Ita habetur. l. ſi quis miſſum. §. actio. ff. de damn. infect. Ratio autẽ, cur hæc actio ſucceſſoribus, & aduerſus ſucceſſores, concedatur, eſt: quoniam ſuccedit loco cautionis non præſtitæ, quæ tam latè peti poterat, & præſtari debebat, vt ſupra dictum eſt.

67 Etiamſi is, qui in poſſeſsionem non admittit, pupillus ſit, doli tamen capax, in eum competit actio in factum explanata. Ita habetur. l. damni infecti. 1. §. ſi pupillus. ff. de dam. infect.

Quando, qui reſiſtit, nec ad poſseſsionem admittit eum, qui ex primo decreto in poſſeſsionem eſt iuſſus mitti, non eſt dominus, ſeu poſſeſſor prædij illius, ſed eſt aliquis alius, diſtinguendum eſt. Quoniam, vel id facit de mandato domini ſui poſſeſſoris prædij, eove ratum id habente poſtquam nouit nomine ipſius eſse factum; vel ſua propria autoritatẽ. In primo euentu actio in factum competit aduerſus vtrumque: ſed vno ſatisfaciente, ceſſat aduerſus alterum. In ſecundo verò non competit aduerſus prædij poſseſsorem, ſed aduerſus eum ſolum, qui prohibuit in poſseſsionem intrare. Quòd ſi hic mancipium ſit domini prædij, cuius poſſeſsionem intrare prohibuit, aut alicuius alterius, tunc vel dominus talis mancipij tenetur ſoluere integrum intereſse, vel mancipium noxæ tradere pro intereſse. Hæc habentur. §. ſi pupillus citato, iuncto. §. non ſolum ſequenti, & leg. ſi quis miſsum in princ. ff. de damn. infect.

68 Quando aliquis, ob cautionem non præſtitã, miſſus eſt in poſseſsionem ex primo decreto eius prędij vnde damnum imminet, reſtat vt ſi contumacia in nõ cauendo perſeueret, miſsio fiat in poſseſsionem ex ſecundo decreto. Ea autem fieri debet cauſa co-

gnita, non autoritate iudicis delegati, ſed ordinarij eius cauſæ, vt habetur. l. dies. §. ſi forte. ff. de dam. infect. Nec fieri debet ſtatim, ac miſsio fuit facta i poſſeſsionem ex primo decreto, ſed ex interuallo, ita vt dominus rem cenſeatur habere ꝑ derelicto, ſaltem quia multo tempore non accedit ad cauendũ. Quãtum autem debeat eſſe hoc interuallum, iudicis arbitrio eſt relinquendum, attentis circunſtantijs concurrentibus, vt gloſſa verb. miſso. §. ſtatim citando, rectè ait. Neque enim in re propoſita expectandum eſt biennium, vtquando creditores mittantur ex primo decreto in poſseſsionem bonorum debitoris nõ comparentis, expectatur biennium antequam miſsio fiat in poſseſsionem ex ſecundo decreto, iuxta ea quæ Diſputatio. 536. dicta ſunt, ex diſpoſitione iuris. Cod. de bon. iud. autorit. poſs. Et præcipuè feſtinare non debet iudex ad concedendum poſseſsionem ex ſecundo decreto, quando, qui non cauet, eſt abſens reipublicæ cauſa, aut ex alia legitima, aut quando eſt minor. Atque, ſi tunc ex ſecundo decreto aliquem mittat in poſseſsionem rei, vnde damnum timetur, conceditur poſtea abſentibus ac minoribus reſtitutio in integrum, vt dicemus. Hæc habentur. leg. ſi finita. §. non autem, & §. ſi fortè. ff. de dam. infect.

69 Quando, ob non præſtitam cautionem, mittitur aliquis ex ſecũdo decreto in poſseſsionem rei, vnde damnum imminet, comparat eo ipſo ciuilem & naturalem poſseſsionem eius rei, eamque amittit, qui cauere omiſit, atque adeò, eſto res non fuiſset quoad dominium eius, qui ita à poſseſsione illius fuit deiectus, is tamen qui poſsidere illam incipit ex ſecundo decreto præſcribere incipit illam aduerſus tertiũ illius dominum; idque cum titulo vi talis miſsionis ex ſecũdo decreto in poſseſsionem illius, per quam dominium comparaſset, ſi res fuiſset illius, qui proximè illã poſsidebat. Ita habetur. l. dies, §. ſi forte. l. prætoris in princ. iuncta gloſsa ibi verb. capere, & iũctis iuribus, quę citat. l. prętor ait. §. de opere verſ. cum eui. l. ſi finita. §. Iulianus, illis verbis; *non prius incipere per longum tempus dominium capere*, (per prę ſcriptionem ſcilicet aduerſus tertium dominum) *quam ſecundo decreto a prætore dominus conſtituatur*, comparatione ſcilicet immediati poſseſsoris, ſi verè ſit dominus: id enim intendit prętor per ſecundum decretum, & id verè fit, ſi immediatus poſseſſor dominus erat, vt dominus eſse credebatur. §. vbi ita habetur: *Poſtquam quis poſſidere iure domini* (qđ fit per ſecundum decretum) *à prætore iuſſus eſt, nequaquam locus erit cautionis oblationi.* Vbi vides, iure dominij, hoc eſt, tanquam dominum verè eo ipſo effectum, poſsidere eum, qui in poſseſsionem rei, vnde damnum imminebat, miſsus eſt ex ſecundo decreto, atq; adeò poſsidere cum titulo ad pręſcribendum aduerſus tertium dominum, ſi, qui ita à poſſeſseſsione deiectus eſt, nõ erat dominus eius rei. Item vides, poſtquam aliquis miſsus eſt in poſseſsionem ex ſecundo decreto, locum iam non eſse oblationi cautionis, vt relinquere teneatur eam rem, poſeſsionemque illius, priori poſeſsori ac domino: quare, ſi prior poſseſsor erat dominus ſtatim, qui ex ſecũdo decreto miſsus eſt in poſseſsionem, eſt effectus dominus, neque indiget tempore ad pręſcribendum requiſito, vt dominium comparatione illius acquirat. Quorſum enim id tempus expectaretur ad dominiũ acquirendum comparatione illius, ſi à poſseſsione expelli non poteſt, etiamſi ille alius offerat ei cautionem & reparationem omnium damnorũ imminentium ac ſequutorum.

Quando tamen alicui competit reſtitutio in integrum, quoniam ideo non cauit, quia abſens fuit reipublicę cauſa, aut ex alia legitima cauſa ex ijs, quę Diſputatio. 80. & Diſputatio. 574. explanatę ſunt,

vel

vel quia erat minor, tunc, eſto aliquis ex ſecundo miſſus ſit in poſſeſſionem rei illius, eo quòd cautio non fuerit præſtita, comparaueritque poſſeſſionem ac dominium illius; per beneficium tamen reſtitutionis in integrum admittitur ad cauendum intra tempus diſputationibus citatis explicatum, recuperatque dominium ac poſſeſſionem eiuſdem rei. Ita habetur l.dies.§.ſi fortè,l.ſi finita.§.ſi fortè, & §.poſtquam,& l.eorum,ff.de dam.infec.

70 Sicut quando, iuſſus admitti ex primo decreto, non admittitur,aut,poſtquam eſt admiſſus, expellitur,conceditur ei actio in factum ad intereſſe aduerſus non admittentem,aut expellentem, vt ſuprà dictum eſt:ita quando, miſſus in poſſeſſionē ex ſecundo decreto, inde expellitur, aut, regrediens ad eam rem,in eam non admittitur,quia intrare nō permittitur, conceditur ei eadem actio in factum, & inſuper interdictum vnde vi. Si tamen vtatur actione in factum, vti ei non permittitur interdicto vnde vi: quoniam in conceſſione vtriuſque actionis ſolum intenditur,ne miſſus in poſſeſſionem ex ſecūdo decreto damnum patiatur, non verò vt lucrum reportet. Ita habetur l.damni infecti. 1. §.non ſolum.ff. de dam.infect.& leg.vltima, ff.ne vis fiat ei, qui in poſſeſſ.eſt miſſus: quæ lex habet competere etiam interdictum, ne vis fiat ei, qui in poſſeſſionem eſt miſſus.

71 Quando multi in poſſeſſionem erant miſſi ex primo decreto,eiuſdem rei, quia diuerſis eorum prædijs,aut vni omnibus communi, damnum inde imminebat; tunc, ſi omnes petant, vel ſimul,vel vnus poſt alium, mitti ex ſecundo decreto in poſſeſſionē eiuſdem rei, eo quòd non caueatur, mittendi ſunt, non omnino ęqualiter,ſed ſolum pro portione quadam, ita ſcilicet vt iuxta proportionem quoad valorem damni, quod vnuſquiſque timet, ad damnum, quod cæteri timent, mittantur in poſſeſſionem, & conſequātur pro indiuiſo partem dominij eius rei. Si tamen aliquis eorum fecerat in ea re aliquas expenſas vtiles,cæteri iudicio cōmuni diuidundo contribuere ei debēt in eadem proportione expenſas factas. Ita habetur l.ſi finita. §.ſi ante, & §.cum autem,ff.de dam.infec.

72 Quando iá aliquis,aut aliqui,miſſi ſunt ex ſecundo decreto in poſſeſſionem rei, vnde damnum imminebat, factiq; ſunt illius domini, ſi alius accedat, qui ſibi caueri de eadem re petat, ad illos, vtpote iá illius rei dominos, cauere de illa ſpectat;quòd ſi, iuſſi,non caueant, atque is ea de cauſa mittatur primò in poſſeſſionem illius ex primo decreto, & deinde, creſcente contumacia, ex ſecundo, tunc iſte ſolus incipit eam rem poſſidere, & comparat dominium illius,cæterique vtrumque eo ipſo amittunt. Ita habetur eadem l.ſi finita.§.ſi plures,verſ.quòd ſi,& §. ſi ante.ff.de dam.infec.

73 Quando dominus rei, vnde damnum imminebat: cauere de ea re noluit,eaque de cauſa, qui cautionem petijt, miſſus eſt in poſſeſſionem eius rei ex primo & ex ſecundo decreto,dominiumque proinde ac poſſeſſionem illius acquiſiuit, ſi eueniat, vt is, qui cauere noluit,aliud prædium iuxta illud habeat, cui damnum ex illo etiam immineat,tunc,eſto caueri ſibi de eo petat, non tenetur alius ei cauere, quaſi in pænam, quòd ipſe cauere de damno ex eadem re noluerit. Ita habetur l.qui bona fide.§.ſi quis quia. ff.de dam.infec.

74 Quando res,vnde damnum imminet, pignori erat tradita,ſi is,cui ex illa damnum imminebat,ſibi caueri petat,neque creditor de illa caueat, eaque de cauſa,qui ſibi caueri petiuit,mittatur in poſſeſſionē illius ex primo,& ex ſecundo decreto,tunc hic præfertur creditori illi pignoratitio,qui iuxta proportionem eius,pro quo ſibi erat obligata, non cauit. Ita

betur l.his(alias eis)ff.de dam.infec. Lex verò cum poſtulaſſem.§.damni. ff.eod.tit.habet: Si ex domo aliqua damnum imminebat prædio meo,& ego petij mihi caueri de eo damno, atque, quòd non fuerit cautum miſſus ſim in poſſeſsionem illius ex primo & ſecundo decreto, conſequutuſque proinde ſim dominium & poſſeſsionem illius, ſi ſuperueniat creditor,cui pignori erat obligata, (videtur ſumere pignus latè pro hypotheca, quod non infrequenter fit in iure, vt in materia de pignoribus eſt dictum) non eſſe admittendam pignoratitiam, ſeu hypothecariam,proſequutionem, qua ea domus de mea poteſtate extrahatur ac vendatur, vt illi ſolutio fiat,niſi paratus ille ſit mihi ſoluere impenſas, quas in ea fecerim. Hanc legem ego intelligo, quando creditor ille requiſitus non fuerat; vt ipſe etiam caueret de eo damno: nam,ſi,requiſitus,non caueret, amitteret totum ius,quod in ea re habebat, iuxta dicta ſuperius in hac diſputatione:atque in hoc euentu loquitur lex his citata,quæ huic alteri legi non repugnat. Additur verò in eodem §.non idem competere emptori domus, qui expenſas in ea domo empta, ſuaque iam effecta,fecerit: nam creditor hypothecarius agere poterit, vt ſibi ex ea domo ſoluatur ſuum debitum, quo ad id,quod ea domus valet, ſecluſis expenſis in ea domo factis: melioramenta quippe, & expenſas neceſſarias, ſine quibus deterior eſſet domus,nullus negare poteſt, integras debere remanere emptori. Reddit verò §.ille rationem diuerſitatis,cur meritò ſtatuatur,vt in eo euentu,qui miſſus eſt in poſſeſsionem ex ſecundo decreto, factuſque eſt dominus eius rei, eo quòd ſibi non fuerit cautum de damno infecto, ſoluendæ ſint omnes expenſæ,admittendumque alioquin non ſit,fieri exequutionem in ea re ob debitum, pro quo fuerat hypothecata; non verò idem ſtatuendum ſit in emptore ſimilis domus.

Quoniam emptor petere fideiuſſoriam cautionē potuit à vēditore circa illam domum, quòd domus illa alteri non erat obligata,& quòd,ſi aliquod damnum ipſi eueniret ex eo,quòd ea domus nō eſſet omnino libera,ei ſolueretur: qui verò idcirco miſſus eſt in poſſeſsionem domus ex ſecundo decreto, quòd ſibi non caueretur, nullam talem cautionem petere potuit,vt euitaret damnū amittendi expenſas, quas in ea re bona fide faceret.

Atque hęc dicta ſint de tota hac materia,ſatis obſcurè,ac ſine methodo,tradita in iure. Coactus autem ſum vnica diſputatione eam totam comprehendere:quoniam non occurrit mihi modus, quo eam commodè ſecare poſſem in multas.

DISPVT. 704.

De damno proueniente ex aqua ratione operis facti in vicino prędio: cuius operis ac damni comparatione competit ciuili iure actio aquæ pluuiæ arcendæ.

SVMMARIVM.

1 *Damnum,ob quod actio aquæ pluuiæ arcendæ competit,in futurum pendet,& quod ſit,& ad quæ competat ea actio. Et quæ actiones competant ob damnum datum ante actionem de aqua pluuia arcenda conteſtatam.*

2 *Actio aquæ pluuiæ arcendę non competit,ſi quis ſciēs fieri opus, ex quo videbat aquam pluuiam nocere prædio ſuo,tacuit: ſecus ſi ignorans id damnum inde prouenturum.*

3 *Aquæ pluuiæ nomine, quoad actionem aquæ pluuiæ arcendæ attinet, etiam fontium & fluuiorum aqua intelligitur.*

4 *Actio aquæ pluuiæ arcendæ preſsè, quoad quæ competat. Et quo ad ſeruitutes,aut quaſi ſeruitutes,confeſſoria actio,& negatoria vniuerſalis,actio, quid.*

5 *Actio aquæ pluuiæ arcendæ non competit, neque aliqua alia,vt ex prædio ſuperiori non fluat aqua, quæ naturaliter in inferius fluit, eſto inde detrimentum inferiori ſequatur,quando non eſt ſeruitus in ſuperiori,vt non ita fluat.*

6 *Seruitus ſi ſit in vno prædio,non naturalis, ſed pacto acquiſita, vt aqua alterius prædij in ipſū deriuetur, intelligitur de conſueta deriuari, non verò de incremento,ſimul excreſcat.*

7 *Actio aquæ pluuiæ arcendæ competit vt deſtruatur opus, & compenſetur damnum à lite conteſtata ſequutum, ſi in agro inferiori,in quem aquæ naturaliter fluunt,fiat aliquid, vnde in ſuperiorem reſtagnent.*

8 *Actione aquæ pluuiæ arcendæ vtili cogitur dominus agri inferioris permittere dominum agri ſuperioris purgare ſuis ſumptibus vias,quibus aqua naturaliter deſcendebat in agrum inferiorem, quando reſtagnat in ſuperiorem ob vias in inferiori oppletas ſine opere aliquo in eo facto.*

9 *Actione aquæ pluuiæ arcendæ cogere poteſt dominus agri inferioris, in quem naturaliter fluunt aquæ ex ſuperiori, dominum agri ſuperioris, vt reducat rem in priſtinum ſtatum, quando ob aliquid factum, aut deſtructum in ſuperiori,aliter fluunt, aut qualitate diuerſa affectæ,ita vt plus noceant, quam antea.*

10 *Actione eadem poteſt dominus agri inferioris cogere dominum agri ſuperioris, vt patiatur ſumptibus inferioris refici aggerem,aut aliud agri,ſuperioris,ſi ſine notabili illius præiudicio id fieri poteſt, quando inde ſequitur, vt aqua ex ſuperiori fluat, aut aliter fluat,quam conſueuit,cum damno inferioris.*

11 *Aqua agri ſuperioris ſi pacto,præſcriptione,aut conſuetudine loci,diuertatur aggeribus, aut foſſis, vel alia ratione,ne deſcendat in inferiorem,non poteſt dominus agri ſuperioris impedire eam ſeruitutem. Vicini tamen reficere tenentur eos aggeres, aut foſſas, vel inſtrumenta.*

12 *Seruitutis iure foſſam exiſtentem in agro ſuperiori, ne aqua ex illo deriuetur in inferiorem, ſi reſtagnet in agrum in quo eſt,quòd ſit repleta,dominus agri inferioris tenetur eam purgare ac reficere.*

13 *Actio aquæ pluuiæ arcendę non competit domino agri inferioris,ſi ob ſeruitutem,quam fundus ſuperior ad id habet, aqua decurrat ex illo ac noceat. Et quāto tempore ea ſeruitus præſcribatur.*

14 *Actione aquæ pluuiæ arcendæ agi aduerſus eum poteſt, vt patiatur purgari,aut vt ipſe purget foſſam, quam ſeruitute habet in agro ſuo,ſi reſtagnet in vicinos agros, & vt ſoluat damna ſequuta à lite conteſtata. Eadem actio competit aduerſus vicinum, inter cuius & meum prædiū interiecta eſt foſſa, quā volente me purgare quoad medietatum,quod reſtagnet in meum prędium, nō vult ipſe purgare quoad ſuam medietatem,aut contribuere vt purgetur. Idē de refectione aquæ ductus communis. Et de refectione ſepti fluminis,quo deducitur aqua ad diuerſa molendina: contribuere enim tenentur domini molendinorum.*

15 *Actio aquæ pluuię arcendæ non competit,ſi aqua noceat alicui prædio ob opus in alio factum à tempore, de cuius initio non extat memoria, aut ſufficiēter ad præſcribendum. Et quo modo tempus,de cuius initio non extat memoria,probetur.*

16 *Actio aquæ pluuiæ arcendæ mihi competit,quatenus mea id intereſt,ſi ex opere facto aqua noceat viæ prędio meo in alio debitę.*

17 *Ripæ quando priuatæ quoad dominium, eorum videlicet dominorum, quorum ſunt prædia,quæ ad illas terminantur,& quando publicæ, communes omnibus quoad vſum.*

18 *Actio aquæ pluuiæ arcendæ competit dominis agrorum,etiam eorum,qui in vlteriori parte ripæ fluminis ſunt, quando ex aggeribus,factis in ripa alicuius priuati, vnda nocet alijs agris,niſi tales aggeres facti ſint à tempore, de cuius initio non extat memoria, aut alia ratione ritè. Quòd ſi ex eo, quod non fierent, longè maius detrimentum ſequeretur agris, in quorum defenſionem facti ſunt, ſoluenda eſt dominis aliorum agrorum æſtimatio damni, quod ex illis eis prouenit. Lege longam ea de re diſputationem.*

19 *Flumen preſsè,riuus,& torrens,quid.*

20 *Flumen publicum quid.*

21 *Ripa fluminis quid. Eſt locus publicus, ſaltem quoad vſum,ſicut & flumen.*

22 *Alueus fluminis quid. Qualiter varietur. Eſt locus publicus,ſicut & flumen,dum aluei fluminis rationem retinet.*

23 *Foſſa flumini publico ſi fiat,per quā tanta pars fluat, quæ fluminis,& non riui rationem ſubeat,locus publicus efficitur.*

24 *In flumine quid factum dicatur,& quid in ripa.*

25 *Fluminum,quæ nauigabilia dicantur,quę efficere flumen nauigabile,quæ non item.*

26 *Flumine in nauigabili,aut quod nauigabile efficit, neque in eius ripa fieri poteſt aliquid, quo nauigatio, aut ſtatio nauigiorum deterior reddatur. Si factum ſit,in priſtinum redigitur ſtatū. Et quæ pęnę in hoc regno ſtatutæ.*

27 *Flumine in publico, aut in eius ripa, nihil fieri poteſt,ob quod flumen curſum mutet, quem in æſtate ſolet tenere,nocereque ea ratione alienis agris. Si autem factum ſit,in priſtinum redigitur ſtatum. Licitum verò eſt cuique, ſe tueri aduerſus inundationes,etiam cum aliorum pręiudicio,quibus fas ſimiliter eſt ſe tueri,modo tamē id in cauſa non ſit,quòd flumen curſum ęſtatis mutet. Et quid æſtatis tempus ſit.*

28 *Flumine in publico,aut in eius ripa,fieri poſſunt aggeres,aut quoduis aliud,ad tuendos proprios agros,modo alijs caueatur de damno infecto. Quòd ſi lōgè maius damnum vitetur eis aggeribus, quam ſit, quod alijs ſequitur,deſtruendi non ſunt, ſed compenſandū eſt damnum dominis aliorum agrorum.*

29 *Torrentis aquam fas eſt auertere opere facto in proprio prædio,eſto per accidens inde ſequatur detrimētum aliorum. Modò tamen id non fiat ſine proprio emolumento,animo alijs nocendi.*

30 *Seruitus,aut quaſi ſeruitus, vt prȩſcribatur aduerſus rem aliquam publicam, etiam ſi continua ſit,nō minus tempus ſufficit, quàm de cuius initio non extet memoria.*

31 *Fluminis publici ob curſum mutatum ex aggeribus factis,aut ex alia re facta,damnū alijs proueniens, non præſcribitur ea quaſi ſeruitus minori ſpatio,quā de cuius initio non extet memoria.*

32 *Actio aquę pluuię arcendæ non competit aduerſus opus factum in flumine,aut in ripa,uel alibi,eſto inde alijs detrimentum proueniat,quando principis,ſenatus,vel autoritate ab eis deriuata,factum eſt. Fieri tamen tunc non debet, niſi in magnum commodū publicum,& compenſatione ijs facta,quibus damnum prouenit.*

33 *Actio eadem non competit aduerſus opus factū in loco publico quo ad directum & vtile dominium ſimul. Si aqua noceat ex opere facto in loco priuato, quæ tamen tranſit per publicum,competit. Et quę actiones competant aduerſus priuatum,qui in loco publico priuata autoritate aliquid fecit.*